

Communicatie en Justitie: een onmogelijk huwelijk?

De 'operatie Kelk' die met veel mediabelangstelling van start ging en waarbij ettelijke dossiers van mogelijke slachtoffers van seksueel misbruik binnen de kerk in beslag werden genomen, dreigt uit te draaien op een juridisch kluwen waar zelfs menig jurist meer en meer vragen begint bij te stellen van hoe het nu verder moet. Operatie Kelk was niet meer uit de media weg te krijgen. Telkens opnieuw waren er verschillende actoren die uiteenlopende en vooral tegenstrijdige commentaren gaven, waarbij dan weer vanuit justitiële hoek opvallend weinig of geen toelichting werd gegeven. Er was nochtans wel elke week een nieuw element, of een nieuwe verklaring, of een nieuwe procedurestap. Op 12 oktober ll. heeft het Hof van Cassatie bv. de eerdere veel besproken (maar nooit gepubliceerde) arresten van de K.I. in deze zaak omtrent de onwettige huiszoekingen vernietigd in die zin dat de procedure opnieuw moet gevoerd worden voor de K.I. te Brussel in een andere samenstelling én in aanwezigheid van de burgerlijke partijen. De behandeling staat gepland voor 29 november¹. Het advies van het parket is al uitgelekt in de pers, zonder dat er evenwel enige duiding bij gegeven wordt. Het lijkt er nu wel op dat alle aandacht gaat naar de bijzondere commissie in het parlement. Vraag is of hier op een correcte wijze zal geïnformeerd worden, politici hebben vaak zo hun eigen agenda en justitie is al van bij de eerste dagen blijkbaar opnieuw de kop van jut.

Los van de juridische discussie die enkel in de rechtbank moet gevoerd worden, moet men de vraag durven stellen of de geloofwaardigheid van justitie nog overeind kan blijven bij de huidige verwarrende en uiteenlopende berichten. Justitie moet zijn werk doen en is aan de samenleving verplicht om dat op een professionele wijze te doen, bij voorkeur met de nodige discretie om het onderzoek niet te schaden, maar met de nodige openheid en de nodige communicatie waar nodig. Die duidelijke communicatie ontbreekt m.i. tot op heden wat de negatieve spiraal waarin justitie opnieuw is terecht gekomen alleen maar aanwakkert.

Bij vorige gelegenheden heb ik al duidelijk willen maken dat het voor justitie soms veel beter is om degelijke informatie te geven, hoe beperkt ook, omtrent het verloop van een bepaald onderzoek (met respect voor het geheim van het onderzoek), eerder dan zich in volledig stilzwijgen te hullen. Dit laatste geeft alleen maar aanleiding tot speculaties met als resultaat een samenleving die justitie, soms wel gedeeltelijk terecht, herleidt tot één grote knoeiboel.

In de operatie Kelk gaat het om een gevoelige materie die niemand onberoerd laat. Het seksueel misbruik binnen de kerk is nu bespreekbaar geworden en heeft toch een zekere schokgolf door de samenleving gestuurd. Als daar dan gerechtelijk onderzoek op

* Onderzoeksrechter te Antwerpen. Voorzitter van de Vereniging van onderzoeksrechters.

¹ Bijdrage kwam tot stand voor deze datum.

volgt lijkt het me niet meer dan normaal dat diezelfde samenleving op een behoorlijke manier geïnformeerd wordt over de wijze waarop justitie met deze problematiek omgaat. Wat we nu te zien krijgen is echter het tegenovergestelde, met als gevolg dat meer en meer mensen (waaronder ook slachtoffers) zich openlijk vragen beginnen te stellen en zelfs openlijk aandringen op tuchtprocedures tegen betrokken magistraten.

Justitie kan maar geloofwaardig zijn als in alle zaken de nodige transparantie geboden wordt, zeker wanneer het gaat om voor de samenleving gevoelige materies. Het is trouwens één van de basisfilosofieën van het nieuwe gerechtsgebouw in Antwerpen: veel glas, veel transparantie in het gebouw waar recht gesproken wordt in het openbaar, duidelijk zichtbaar voor de samenleving. Het is echter niet voldoende dit in de architectuur van een gerechtsgebouw te vertalen. Wanneer de actoren van justitie de transparantie doen verdwijnen, of niet toelaten, riskeren we allemaal door het bos de bomen niet meer te zien en blijft justitie totaal ondoorzichtig waaruit alleen maar onjuiste veronderstellingen voortkomen waar de samenleving zeker niet mee gediend is. Ondanks verschillende inspanningen in de goede richting is de cultuur van de noodzakelijke transparantie nog onvoldoende doorgedrongen binnen justitie.

Het lijkt me dan ook zeer dringend dat er opnieuw nagedacht wordt over de wijze waarop justitie over lopende zaken communiceert en hoe justitie haar werking beter kan 'verkopen'. Persoonlijk blijf ik voorstander van professionele woordvoerders die in overleg met de betrokken magistraten, die mededelingen geven die nuttig kunnen zijn, zonder dat magistraten alles kunnen blokkeren. Hierbij is het wel duidelijk dat we een gerechtelijk onderzoek niet zomaar volledig uit te doeken moeten doen, maar we wel telkens opnieuw een evenwicht moeten zoeken tussen de noodzaak aan informatie en het belang van het onderzoek. Het zou in de toekomst wellicht verwarrende berichtgeving en speculaties, zoals nu rond operatie Kelk, kunnen vermijden. Diezelfde onafhankelijke woordvoerders zouden ook een actieve rol kunnen spelen in het uitleggen aan de samenleving hoe justitie juist werkt. Onbekend is onbemind, en het lijkt me duidelijk dat justitie daar ernstig onder lijdt.

Wanneer men rekening houdt met het voorgaande, lijkt me een huwelijk tussen justitie en communicatie wel mogelijk, en zal het zelfs een geslaagd huwelijk worden. Het zou in de toekomst pijnlijke misverstanden vermijden en alleszins bijdragen tot een meer kwalitatieve justitie.